

ЗНАЧУЩІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ У ВИХОВАННІ ПОЧУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КАНАДІ

Козьменко О.І.

Северодонецький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом

У статті розглядається значущість професійної підготовки учителів у патріотичному вихованні старшокласників у Канаді. Наводяться особливості системи професійної педагогічної освіти в Канаді. Охарактеризовано зміст професійної підготовки. Вказується її вплив на формування особистості учителя. Визначено роль учителя у вихованні почуття національної ідентичності у молодого покоління канадців.

Ключові слова: професійна педагогічна підготовка, зміст навчання, Канада, виховання, національна ідентичність.

Постановка проблеми. Виховання почуття національної ідентичності у старшокласників визначається канадськими педагогами як першочергове завдання, розв'язання якого пов'язується з певними труднощами і, насамперед, різноманітністю етнічного походження учнів, сімейними традиціями та культурою, які впливають на їхній світогляд, релігійними віруваннями, переконаннями тощо. Проте спільні економічні, соціальні, природно-географічні умови, спосіб життя, гнучка національна політика уряду сприяють виробленню загальних цінностей, що об'єднують усіх громадян і визнаються за особисто значущі. Особлива роль у цьому процесі відводиться школі та учителям, які своєю діяльністю та авторитетом виховують і формують нову генерацію громадян Канади. Особистість учителя, його професійна підготовка, національна ідентичність, переконання, усвідомлення ним життєвої значущості для країни підготовки національно свідомих громадян безпосередньо впливають на ефективність патріотичного виховання учнів. На сьогоднішній день велика увага приділяється забезпеченню ґрунтовності професійної підготовки вчителів, формуванню в них творчої активності, потреби по самовдосконаленню та освіти протягом життя. Піднесення престижу учительської професії дозволило урядовим структурам і освітнім організаціям Канади підвищити вимоги до якості роботи вчителя, здійснювати шкільні реформи, які передбачають всебічний розвиток молодого покоління, опанування ним культурним і духовним надбання канадського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної підготовки учителів в Канаді цікавили таких дослідників, як Л.О. Карпинська, Н.В. Муқан (Україна), Д. Бут, Кс. Ли, Дж. Майер-Смит, Б. Мун, Ф.Б. Скотт, М. Уайдін (Канада) та ін. Проблему готовності вчителя до виховання почуття національної ідентичності та вплив ідентичності учителя на патріотичне виховання розглядали такі дослідники як Я. Гросвенор, М. Лон (Велика Британія), Д. Данилевич, М. Мілер-Марш (США), у Канаді свої дослідження з цього питання проводили Л. Барті, Б. Годелі, С. Гібсон, Д. Сумара та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Канадські педагоги вважають, що саме власна ідентичність учителя впливає на навчально-виховний процес, на вибір вчителем того чи іншого педагогічного підходу, ставлення до окремих педагогічних проблем і, обов'язково, на процес виховання почуття національної ідентичності у школярів [1; 5; 6]. Учитель як особистість виховує своїх учнів, власною поведінкою сприяє їхньому прагненню до визначення національної ідентичності, самостійного духовного та культурного збагачення, формує громадянську культуру старшокласни-

ків. Визначення ідентичності вчителя підпадає під вплив багатьох чинників, серед яких професійна педагогічна освіта вважається головним фактором. Ступенева система професійної педагогічної освіти та програми освітньо-кваліфікаційних рівнів, які пропонують факультети освіти університетів Канади, надають можливості для задоволення освітніх потреб майбутніх учителів. Система підготовки педагогів забезпечує виховання гармонійно-розвинутої особистості майбутнього вчителя, який, маючи відповідні фахові та загальноосвітні знання, навички і вміння, здатен адаптуватися до законів ринку праці, соціальних, політичних та культурних умов суспільного розвитку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є показати значущість професійної підготовки вчителів в процесі виховання почуття національної ідентичності старшокласників у Канаді.

Виклад основного матеріалу. Системі підготовки майбутніх вчителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади притаманні висока демократичність, мобільність, варіативність, що дає студенту свободу вибору кількості спеціальностей та часу для їх опанування, забезпечує високий рівень творчості на основі поєднання теорії і практики освіти. Організація професійної підготовки вчителів здійснюється на засадах оптимізації методів навчання, інтеграції академічних дисциплін у навчальний план з метою цілісного розвитку людини як суб'єкта діяльності і спілкування.

Однією з вимог, які ставить канадське суспільство перед системою професійної педагогічної освіти, є відповідність знань та вмінь майбутніх вчителів потребам і реаліям педагогічної діяльності сьогодення; компетентності, необхідної сучасним учителям у системі загальноосвітньої школи, що вимагає вдосконалення академічних програм на постійній основі.

Згідно з історичним розвитком законодавчої бази країни питанням підготовки вчителів у Канаді опікуються уряди десяти провінцій і трьох територій. Провінційні міністерства освіти визначають стандарти освітніх програм підготовки вчителів і вимоги до отримання учительського сертифікату. У канадських закладах підготовки учителів традиційно використовують дві моделі освітніх програм: послідовна і паралельна [8]. Після завершення їхньої професійної підготовки, студенти, за будь-якою моделлю, отримують ступінь бакалавра освіти (Bachelor of education (B. Ed.)) Послідовна модель навчання відокремлює професіональне навчання від академічної підготовки і передбачає одно-двох річний курс після закінчення бакалаврату. Дана практика підготовки учителів дозволяє обирати цю професію людям, що вже мають вищу освіту з ін-

шої спеціальності або здобувати професійну педагогічну підготовку паралельно з навчанням на іншому факультеті.

Інша модель навчання – паралельна – передбачає одночасне навчання академічних і професійних знань. Педагогічна підготовка починається відразу на першому або другому році програми, що триває чотири – п'ять років. Студенти можуть обирати різні курси спеціальних дисциплін заради досягнення педагогічної освіти [8].

Завершена програма бакалавра освіти дає можливість отримати сертифікат учителя, який надається випускнику міністерством освіти за рекомендацією факультету освіти. Наступна стадія педагогічної освіти передбачає навчання за програмами Магістра освіти двох видів: MEd (thesis-based) – магістр освіти (на підставі дипломної роботи) та MEd (course-based) – магістр освіти (на підставі засвоєння курсів) у таких галузях, як: мистецтво; хіміко-біологічні науки; загальноосвітні науки; соціальні науки; філологія та ін. Навчання за цими програмами передбачає вдосконалення компетентностей учителя в окремих сферах науки, навчальних планах, спеціалістів з окремих дисциплін та науковців. Освітньо-кваліфікаційний рівні Доктора філософії (Doctor of Philosophy) та Доктора освіти (Doctor of Education) обирають ті освітяни, які зацікавлені науковими дослідженнями та викладанням у вищих навчальних закладах. Ці програми передбачають розвиток бази наукових знань, дослідницьких навичок та вмінь, підготовку до професійної діяльності в дорослим населенням з обраної спеціальності [4].

Незважаючи на відсутність у Канаді єдиного освітнього стандарту, на відмінності деяких провінцій щодо питань сертифікації учителів, різноманіття освітніх закладів і програм, провінційні міністерства освіти мають спільний погляд щодо змісту навчальних планів підготовки учителів освітньо-кваліфікаційного рівню бакалавра освіти. Усі програми з підготовки майбутніх учителів у Канаді передбачають загальну підготовку, викладання фахового предмета майбутнього спеціаліста, професійну підготовку (вивчення психолого-педагогічних дисциплін і практична діяльність у школі) і педагогічну практику. Канадські освітяни дискутують щодо різних аспектів наповнення змісту освіти майбутніх педагогів.

Канадські педагоги вважають, що для отримання відповідних знань й умінь щодо виховання почуття національної ідентичності, центром навчальної підготовки майбутніх учителів є практика студентів в закладах освіти під наглядом професійного досвідченого педагога. Вона поділяється на педагогічну практику вступного професійного семестру та прогресивного професійного семестру і передбачає вивчення теоретичних курсів і практичну діяльність у шкільному середовищі з метою формування знань, навичок та вмінь майбутніх вчителів. Педагогічна практика на освітніх факультетах університетів Канади чітко спланована й організована, має комплексний характер і структурованість. Спостерігається тенденція до постійного розвитку і вдосконалення педагогічної практики з урахуванням сучасних освітніх технологій, наявність певних критеріїв оцінювання роботи майбутніх учителів у процесі проходження практики, що сприяє більш чітким вимогам до практичної діяльності студента та об'єктивній оцінці його роботи [2].

Зміст навчальних програм з підготовки майбутніх педагогів відіграє значну роль у визначенні національної ідентичності студентів і відповідно впли-

ває на виховання почуття національної ідентичності в старшокласників. Як вказує педагог Джейн Данилевич, для того, щоб виховувати ідентичність, навчальні програми з підготовки педагогів «повинні містити аутентичний контекст, бути органічною частиною суспільства, що включає реальні школи, учителів, учнів, адміністрацію та інших людей, які зазвичай присутні у школі» [3, с. 182]. Тобто програми підготовки майбутніх педагогів мають відображати концептуальну орієнтацію на розвиток власної ідентичності. Для майбутніх учителів дуже важливо усвідомлювати концептуальну структуру програм навчання, бо це допомагає визначити головні завдання підготовки, робити акцент на окремих питаннях громадянської освіти в процесі оволодіння професійними навичками, досягати мети визначення національної ідентичності [1]. Педагогом С. Фейман-Немсер була запропонована схема визначення концептуальної орієнтації навчальних програм підготовки майбутніх педагогів, що містить п'ять елементів: орієнтацію на академічні знання, практичну направленість, технологічну, особисту, соціальну, чи суспільну спрямованість [4]. При цьому дослідниця надає детальний аналіз кожного елемента, наприклад академічна орієнтація визначає той факт, що викладання, перш за все, пов'язане з передачею знань і розвитком умінь, при цьому головну роль під час навчання відіграє педагог як освітянин і знавець своєї дисципліни. Практична орієнтація навчальних програм привертає увагу студентів до елементів ремесла, техніки й майстерності в процесі викладання і наголошує на здобутті практичного досвіду як джерела педагогічних знань. Технологічна орієнтація зосереджує увагу на стратегіях викладання, що мають емпіричне підтвердження. Оволодіння прийомами і методами викладання базується на дидактичних принципах. Особистісна орієнтація програми навчання ставить студента в центр навчального процесу та вчить розуміти себе, свої почуття та поважати іншу індивідуальність. Соціальна орієнтація поєднує прогресивне суспільне бачення з радикальною критикою освіти, у якій професійне педагогічне навчання сприймається як велика стратегія створення демократичного суспільства [4]. Можна погодитися, що всі ці орієнтації деякою мірою мають місце практично в кожній навчальній програмі з педагогічної освіти, але в процесі підготовки майбутнього учителя до виховання почуття національної ідентичності у старшокласників в процесі навчання орієнтація переважно має особистісний і соціальний характер, оскільки в процесі розбудови національної ідентичності майбутніх учителів пріоритетними є: закріплення в їхній свідомості ідей національної єдності, усвідомлення себе як представників великої нації; руйнування та спростування хибних стереотипів канадської ідентичності, відродження національної психології, прищеплення почуття гордості за наукові, економічні, соціальні, політичні і культурні досягнення Канади.

Отже, головні компоненти системи навчальної підготовки до виховання почуття національної ідентичності такі: втілення провідних ідей змісту освіти та навчального матеріалу дисциплін соціо-гуманітарної спрямованості; створення організаційних, психолого-педагогічних умов для пізнання студентами самобутніх ознак рідного народу, особливостей його національного характеру і світогляду; постійна систематизація, інтеграція набутих знань, виявлення їхніх зв'язків з національною ідеєю; застосування нових педагогічних технологій з питань оволодіння студентами культурно-історичним матеріалом, науковими теоріями і концепціями з національних

проблем; формування у майбутніх учителів почуття любові до Канади, дбайливого ставлення до рідного краю, активного учасника доленосних подій у сучасній історії Канади, готовності виховувати почуття національної ідентичності у молодого покоління; стимулювання студентів постійно займатися самоосвітою і самовихованням, самореалізацією [3; 6].

Ще в 1975 році Комісія з канадських вивчень (The Commission on Canadian Studies) зауважила, що відсутність канадського змісту або контексту у навчальних програмах та дослідженнях коледжів і університетів з підготовки учителів може погано вплинути на рівень викладання в школі. Знання педагогів повинні формуватися під впливом канадських знань щоб навчати учнів розумінню власної країни, її регіонів та проблем. [7]. Студенти глибше відчують свою причетність до рідного народу, коли переконуються, що в змісті педагогічної професійної освіти присутній матеріал, за допомогою якого можна цілеспрямовано формувати систему знань про історію, географію, економіку Канади, її культуру та суспільство. Ці знання можуть бути представлені в окремих курсах або входити до складу загальних гуманітарних дисциплін. Наприклад, різні аспекти поняття мультикультурної освіти, яка виступає частиною національної політики канадського уряду, можуть розглядатися в курсі освітньої психології або «Основах освіти» як знання про стосунки людей або входити до складу соціології, політології або компаративної педагогіки як знання про ставлення до людей різних національностей або урядову політику окремої держави [1].

Національна свідомість майбутніх учителів успішно формується засобами не лише науки, а й художньої творчості, мистецтва, культури, релігії. При цьому у студентів розвивається не лише інтелектуальна, а й емоційно-моральна, духовна сфера. Канадські педагоги зазначають важливість творчої діяльності під час навчання. Наприклад, педагоги факультету освіти університету Онтаріо Д. Сумара і Р. Льюс-Кеплер з метою розвитку ідентичності майбутніх педагогів упроваджують техніку письмових відгуків на літературні твори, що містять педагогічні ситуації, проблеми, дискусії [7]. На погляд авторів методики, оцінювання дій і вчинків інших педагогів, колективне читання творів, дискусії і письмові роздуми сприяють формуванню самоідентичності студентів, допомагають усвідомити себе як педагогів, що повинні не тільки навчати, а й виховувати школярів. Канадські науковці доводять, що учителя-початківці відчувають певний дискомфорт у педагогічній роботі, пов'язаний з тим, що нещодавні випускники педагогічних факультетів «мають як мінімум три концепції самоідентичності: образ себе як учителя до початку навчання на факультетах освіти, «вигаданий» образ себе як учителя під час навчання і «реальний» образ, що формується під час практичної взаємодії з учнями в школі» [7]. Конфлікт, що виникає всередині особистості під час зіткнення трьох концепцій може негативно позна-

читися на викладацькій діяльності учителя, зашкодити процесу виховання національної ідентичності у старшокласників. Тому під час навчання з майбутніми педагогами проводиться тренінгова робота з метою усвідомлення власної ідентичності, розвитку рефлексивних навичок, емпатії, навичок спілкування тощо [3].

Деякі канадські педагоги вказують на значущість неформальної освіти в процесі підготовки майбутніх педагогів. Так, наприклад, Ліза Барті при дослідженні питання професійної підготовки учителів соціальних наук, зазначає, що поряд з педагогічною практикою в навчанні майбутніх учителів треба застосовувати такі позааудиторні форми роботи, як відвідування музеїв, культурних центрів, громадських установ. Дослідниця вказує, що «оскільки зміст соціальних наук базується на понятті громадянства, то найкращім засобом виховання громадянськості є практичне залучення студентів до суспільного життя поза межами стерильних стін класної кімнати» [1]. Подібний висновок було зроблено канадським педагогом Сьюзан Гібсон при проведенні якісного дослідження перехідного періоду від навчання до трудової діяльності вісьмох викладачів соціальних наук. Отримані дані свідчать, що більшість педагогів визнає значущість розширеного практичного досвіду поза межами шкільних закладів при формуванні власної ідентичності [5].

Треба зазначити, що професійна підготовка педагогів триває все життя. Канаді притаманна гнучка система підвищення педагогічної кваліфікації, свої пропозиції щодо організації безперервної педагогічної освіти висувують провінційні міністерства освіти, шкільні ради, спілки та професійні асоціації вчителів. Канадським урядом надається значна державна підтримка в системі післядипломної освіти вчителів, професійний розвиток яких в умовах інформаційного суспільства набуває безперервного характеру (комп'ютеризація навчального процесу в педагогічних навчальних закладах, розгортання дистанційної форми навчання, створення тренінгових центрів для вчителів-практиків тощо).

Висновки і пропозиції. Отже, процес навчання в університеті, зміст навчальних програм сприяють готовності учителя до виховання почуття національної ідентичності. Ця готовність полягає у визначенні власної ідентичності як фактору, що впливає на вибір стратегій виховання старшокласників. Особлива увага під час підготовки учителів до виховання почуття національної ідентичності у старшокласників, приділяється моделі освіти, що базується на системному зв'язку дисциплін; професійній педагогічній компетентності; впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Підготовка вчителя до діяльності в полікультурному середовищі; інтеграція теорії та практики, а також перехід від педагогічної освіти до професійної діяльності полегшує процес виховання старшокласників та сприяє переосмисленню співпраці між університетом та школою.

Список літератури:

1. Barty L. Embracing Ambiguity in the Artefacts of the Past: Teacher Identity and Pedagogy [Електронний ресурс] / L. Barty // Canadian social studies. – 2004. – Vol. 38 – № 3. Режим доступу: www.quasar.ualberta.ca/css
2. Bradley J. G. Practicum: Integral to the newly revised initial teacher training programs for Quebec / Jon G. Bradley // McGill Journal of Education. – 1995. – Vol. 30. – № 1 – Pp. 97-101.
3. Danielewicz J. Teaching Selves – Identity, Pedagogy, and Teacher Education / Jane Danielewicz. – New York: State University of New York Press, 2001. – 216 p.
4. Feiman-Nemser S. Teacher preparation: Structural and conceptual alternatives / S. Feiman-Nemser // (In) Houston W. R. (Eds.), Handbook of research in teacher education / W. R. Houston, M. Huberman, J. Sikula. – New York: Macmillan, 1990. – Pp. 212–233.

5. Gibson S. Emerging Teacher Identity: a study in learning to teach through the experiences of a secondary social studies methods course / Susan Gibson. – Unpublished dissertation. Vancouver: University of British Columbia, 1995. – 453 p.
6. Miller Marsh M. Examining the Discourses That Shape Our Teacher Identities / Monica Miller Marsh // Curriculum Inquiry. – 2002. – № 32(4). – Pp. 453-469.
7. Sumara D. J. (Un)Becoming a Teacher: Negotiating Identities While Learning to Teach / Dennis J. Sumara, Rebecca Luce-Kapler // Canadian Journal of Education. –1996. – Vol. 21. – № 1. – Pp. 65–83.
8. Wilson S. Teacher education as a higher education activity / Sybil Wilson, R. Terrance Boak // Jeans B., Rebel K. (Eds.) Issues in teacher education / Bruce Jeans, Karlheinz Rebel. – Victoria: Felicitas Academic Press, 1996. – Pp. 1-14.

Козьменко Е.И.

Северодонецкий институт
Межрегиональной Академии управления персоналом

ЗНАЧЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ В ВОСПИТАНИИ ЧУВСТВА НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТАРШЕКЛАСНИКОВ В КАНАДЕ

Аннотация

В статье рассматривается значение профессиональной подготовки учителей в патриотическом воспитании старшеклассников в Канаде. Указываются особенности системы профессионального педагогического образования в Канаде. Характеризуется содержание профессиональной подготовки. Указывается ее влияние на формирование личности учителя. Определяется роль учителя в воспитании чувства национальной идентичности у молодого поколения канадцев.

Ключевые слова: профессиональная педагогическая подготовка, содержание обучения, Канада, воспитание, национальная идентичность.

Kozmenko O.I.

Severodonetskiy Institute
Interregional Academy of Personnel Management

THE MEANING OF PROFESSIONAL TEACHING TRAINING IN UPBRINGING OF SENSE OF NATIONAL IDENTITY OF SENIOR PUPILS IN CANADA

Summary

The article discusses the importance of training teachers in the patriotic education of high school students in Canada. The features of system of professional teacher education in Canada are indicated. It is characterized the content of training. Its influence on the personality of the teacher is mentioned. Determined The teacher's role in upbringing of sense of national identity of the younger generation of Canadians is determined in the article.

Keywords: professional teacher training, learning content, Canada, upbringing, national identity.